

گزارش

از سَرِّ ترین سخنان تا جزئی ترین مسائل

نگاهی به فعالیت تاریخ‌نگاران و راویان دفاع مقدس

یونس باقری

سالنامه
شماره سیزدهم
په‌ار ۱۳۹۸

۷۲

روز دوشنبه ۲۲/مردادماه/۱۳۹۷، به دعوت دوستان مجموعه «تاریخ‌نگاران و راویان دفاع مقدس»، در «مرکز اسناد و آرشیو دفاع مقدس» مستقر در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، به همراه مدیر کل محترم دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، معاونان، سردبیران و مدیران داخلی برخی مجلات، میهمان این عزیزان بودیم. نوشته زیر گزارشی مختصر از این جلسه است. شما در این نوشته شاید برای اولین بار با عنوان «تاریخ‌نگاران و راویان دفاع مقدس» آشنا می‌شوید. فداکارانی که در دل حادثه‌ها فقط به مستند کردن دفاع هشت ساله ملت بزرگ ایران مشغول بوده‌اند.

بررسی هر واقعه تاریخی، فارغ از اینکه در چه مکان و برهه‌ای از زمان اتفاق افتاده است، برای بررسی، واکاوی و تحلیل برای آیندگان به منابع و اسناد معتبر نیاز دارد. تا چنانچه در آینده به هر دلیل امکان وقوع پیدا کند، بتوان آن را شبیه‌سازی کرد و نقاط قوت آن پدیده را تقویت و نقاط ضعف آن را بررسی کرد و به حداقل رساند. دفاع مقدس هشت ساله مردم ایران زمین در مقابل ارتش بعثی عراق و کشورهای برنامه‌ریزی‌کننده، تجهیزکننده و حمایت‌کننده

آنچه را که راویان دفاع مقدس ثبت و ضبط کرده‌اند، می‌توان سالیان سال در مهم‌ترین دانشگاه‌های نظامی و غیرنظامی جهان تدریس کرد

راه‌اندازی و شکل گرفتن آن بوده‌اند. ولی در حال حاضر این مجموعه با عنوان «تاریخ‌نگاران و راویان دفاع مقدس» در حالت فعالیت است.

راویان و تاریخ‌نگاران با تمام مشکلات زمان جنگ، در تمامی جلسات مهم فرماندهان در زمان طرح‌ریزی برای عملیات، قبل از عملیات و حین انجام عملیات همراه با فرماندهان بوده‌اند. حتی در زمان عملیات‌ها دوشادوش فرماندهان حضور داشتند و لحظه‌ها را ثبت می‌کردند. این راویان دفترچه‌هایی داشتند که همه چیز را، از سری‌ترین سخنان فرماندهان تا جزئی‌ترین مسائل، در آن‌ها ثبت می‌کردند. با ضبط صوت کوچکی محتوای جلسات را در ضبط می‌کردند و در پایان عملیات گزارشی کامل از آنچه گذشته بود می‌نوشتند و تحویل می‌دادند. این راویان در زمان دفاع مقدس هزاران گزارش مستند و مهم از انجام عملیات در جبهه‌های نبرد را در قالب نوارهای کاست، دفترچه‌های راوی، گزارش عملیات، کالک، نقشه و سند، جمع‌آوری، ثبت و ضبط کرده‌اند و اکنون این اسناد از جمله مستندترین اسناد مربوط به جنگ ایران و عراق محسوب می‌شوند که این واقعه عظیم را از دست تحریف در امان نگه می‌دارند. آنچه که این راویان ثبت و ضبط کرده‌اند، می‌تواند سالیان

آن، از پدیده‌هایی است که به تحلیل عمیق نیاز دارد. چگونه شد که جمهوری نوپای اسلامی مورد حمله همه‌جانبه دنیای زمان خود قرار گرفت و به جنگی یکطرفه کشیده شد. از فروش سیم خاردار به ما به بهانه تجهیزات نظامی بودن، خودداری می‌کردند، ولی طرف مقابل بدون هیچ گونه محدودیتی از شرق و غرب دنیای آن روز مسلح می‌شد. کشورهای مرتجع عرب هم وظیفه حمایت‌های مادی آن را بر عهده داشتند.

اینجاست که اسناد و مدارک معتبر به کمک ما می‌آیند تا دریابیم، در سپاه اسلام طرح‌ریزی عملیات‌ها و اجرای آن‌ها چگونه انجام شده و در جلسات سری فرماندهان چه می‌گذشته است. به همین دلیل در نیمه دوم سال ۱۳۶۰، هنگامی که بخش‌هایی وسیعی از کشور عزیز ما مورد هجوم لشکر عراق قرار گرفته بود، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که با پیروزی انقلاب اسلامی متولد شده بود و فرماندهان جوان و مؤمن آن سودای حفظ و نگهداری انقلاب اسلامی را داشتند، قبل از آغاز عملیات «طریق‌القدس» مجموعه‌ای را راه‌اندازی کردند تا تاریخ دفاع مقدس را ثبت و ضبط کند که بعدها به آن‌ها «تاریخ‌نگاران و راویان جنگ» گفته شد. آن‌ها در طول هشت سال جنگ تحمیلی وظیفه ضبط، گزارش‌نویسی، شرکت در جلسات سری و نگهداری آن مکتوبات را بر عهده داشتند.

این مجموعه نخست به‌عنوان راویان جنگ در دفتر سیاسی سپاه پاسداران شکل گرفت. «مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ» و «مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس»، عناوین سازمانی دیگر این مجموعه از زمان

سال در مهم‌ترین دانشگاه‌های نظامی و غیرنظامی دنیا تدریس شود و هر بار فراز جدیدی از جنگ تحمیلی را رازگشایی کند.

جمع کوچک راویان دفاع مقدس تعداد اندکی از نیروهای خوش فکر و دست به قلم سپاه و بسیج بودند که حرکتی ماندگار را آغاز کردند و کارشان تا پایان جنگ ادامه یافت. اینان جوانانی بودند که در دل حادثه‌ها و صحنه‌های نبرد با تمام توان به مستند کردن حادثه‌ها پرداختند. به تعبیری، کار آنان از جنگیدن رودررو سخت‌تر بود. باید با حوصله و زیرکی عمل می‌کردند و اجازه نمی‌دادند جزئیات از دست بروند. عمر برخی راویان طولانی نبود و در صحنه‌های نبرد به فیض شهادت نائل آمدند. ولی برخی تا پایان جنگ در همین کسوت باقی ماندند و بعد از جنگ هم در مقام پژوهشگر و نویسنده تاریخ جنگ ایران و عراق به کار خود ادامه دادند.

مجموعه راویان جنگ ۱۷ شهید را در جبهه‌های نبرد به هنگام مستندسازی نبردها تقدیم اسلام کرد و مجموعه روایت‌های مستند این عزیزان به خون سرخشان آراسته شد. این گروه از شهدا شاید جزو مظلوم‌ترین شهدای دفاع مقدس باشند. با اینکه جنگ را مستند می‌کردند، اما کسی خود آنان را برای آیندگان مستند نکرد. تا اینکه در سال ۱۳۸۸، «گروه مطالعات اجتماعی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس» در صدد تهیه و تدوین زندگی‌نامه و چگونگی شهادت این عزیزان برآمد که تاکنون زندگی و چگونگی شهادت تعدادی از این راویان را در قالب کتاب برای آیندگان منتشر کرده است.

راویان و تاریخ‌نگاران بعد از جنگ وارد حوزه پژوهشی شدند و محصولات متعددی را در زمینه تاریخ جنگ منتشر کردند. یکی از این محصولات، مجموعه ۶۰ جلدی روزشمار جنگ ایران و عراق است که از دهه اول انقلاب، یعنی ۲۱/اسفندماه/۱۳۵۸ تا پایان مرداد ماه ۱۳۶۹ را که زمان پذیرش قطعنامه و قبول آتش‌بس است، به صورت تحلیلی ارائه می‌کند. از این مجموعه که برای استفاده پژوهشگران، هنرمندان و کارگردانان بسیار مناسب است، تاکنون ۳۰ جلد منتشر شده و ۳۰ جلد باقی‌مانده در حال آماده‌سازی و چاپ است.

همچنین کتاب‌هایی درباره نبرد ایران و عراق آماده و منتشر شده است که از دل جلسات و صحنه‌های نبرد ثبت و ضبط شده‌اند. برای مثال، کربلای ۴ چطور شروع شد، طرح‌ریزی، آماده‌سازی، موافقان و مخالفان و همچنین شرایط کشور در آن زمان چگونه بوده است؟ پاسخ چنین کتاب‌هایی را در کتاب‌های مزبور می‌توان یافت.

کتاب دیگری نیز در حوزه جغرافیا و اطلس مناطق نبرد و اطلس یگان‌ها با استفاده از نقشه‌ها و کالک‌ها آماده چاپ شده است.

امید است روزی فرا برسد که تمامی مستندات این مرکز در مجموعه‌ای کامل به صورت مدون منتشر شود و در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد تا بر آیندگان ارزش این جمله شهید مصطفی چمران بیش از پیش آشکار شود که گفته بود: «بشکند قلم‌هایی که نویسند بر خمینی و یارانش چه گذشت!» به امید چنین روزی.

قبل از عملیات طریق القدس مجموعه‌ای
را اندازی شد برای آنکه تاریخ دفاع
مقدس را ثبت و ضبط کنند و بعدها به آن
تاریخ‌نگاران و راویان جنگ گفته شد